

Nr 29

Av fru **Renström-Ingenäs m. fl.**, om viss ändring av gällande bestämmelser rörande ersättning av kostnader för vittnen och försvarare vid domstol.

Enligt 31 kap. 1 § rättegångsbalken skall en av åklagare tilltalad person, som dömes för brott, till statsverket återbetala vad som av allmänna medel utgått till vittnen och offentlig försvarare. Men om den tilltalade frikännes stannar sådana av allmänna medel utgivna kostnader på statsverket. Där- emot måste en tilltalad som själv hemställt om vittnesförhören eller själv anskaffat försvarare betala dessa kostnader även om han frikännes.

Detta kan många gånger te sig orättvist, i synnerhet om två tilltalade frikännes i samma mål och den ene haft offentlig försvarare och får försvaret gratis och den andre haft privat försvarare, som han trots utgången får betala. Likaledes måste det te sig besynnerligt för en person som hos rätten begärt att få flera vittnen än dem, om vilkas hörande åklagaren gjort framställning i stämningen, hörda i ett mål, att han vid frikännande slipper betala åklagarvittnena men måste betala sina egna, vilkas hörande kanske är avgörande för målets utgång.

För den tilltalade är dock vittnesersättningarna icke så betungande som ersättningen till försvarare. Enligt 21 kap. 10 § andra stycket i rättegångsbalken må offentlig försvarare icke av den misstänkte förbehålla sig att få mera betalt än vad rätten beslutar skall utgå av allmänna medel. Någon prövning beträffande ersättningen till privat försvarare är icke föreskriven och den blir ofta större än vad rätten skulle ha beslutat.

Enligt stadgandet i 12 § förundersökningskungörelsen skall en åtalad under polisförhören underrättas om att han redan då har rätt att anlita biträde av försvarare och att under vissa förutsättningar offentlig försvarare kan förordnas för honom. — Först när den åtalade får del av stämningen med ansvarsyrkandet blir emellertid försvararfrågan på allvar aktuell för honom. Han har då ofta glömt, vad han kan ha fått höra härom under polisförhören och vänder sig till en jurist och frågar om denne vill åtaga sig försvaret. Även om den tilltalade är berättigad till offentlig försvarare kan det vara frestande för jurist, som icke är advokat, att förtiga detta, eftersom sådan jurist icke har laglig möjlighet att bli förordnad till offentlig försvarare. Det får icke vara så att en del tilltalade går miste om försvarare därför att de icke tillräckligt upplyses om att de kan få offentlig försvarare och om att de i så fall i händelse av frikännande slipper kostna-

den samt om att offentlig försvarare ej får betinga sig mer i ersättning än rätten beslutar.

När det gäller att råda bot på det anförda missförhållandet i fråga om vittnesersättningars täckande, torde icke någon annan lagändring vara erforderlig än att det stadgas, att domstolen efter skälighetsprövning äger tillerkänna av åklagare åtalad person ersättning av allmänna medel för de utlägg han haft för vittnen, som varit av betydelse för den frikännande utgången.

När det gäller att skapa bättre förhållanden i avseende å försvararkostnader för frikända, torde man icke kunna taga den utvägen att man gör möjligheten att erhålla offentlig försvarare större än nu. Redan nu förekommer i ett stort antal erkända mål offentlig försvarare, som icke har någon uppgift att fylla och vilkens ersättningar betungar statskassan utan att någon möjlighet finnes för det allmänna att återfå beloppen av sakfällda tilltalade. Däremot bör en regel kunna genomföras innebärande att frikända skall erhålla försvarskostnaden av allmänna medel. Ersättningen till försvararen bör i likhet med vad som gäller om offentlig försvarare i så fall bestämmas vid rättegångens slut av den domstol, som dömer i målet, på grundval av det ersättningsyrkande försvararen framställer. Då det med hänsyn till att domstolen icke före domens meddelande kan företaga något, som visar åt vilket håll utgången kommer att gå — såsom t. ex. att begära in försvararens ersättningsyrkande blott i de fall utgången kan väntas bli frikännande — bör det föreskrivas att alla försvarare, privata liksom offentliga, senast vid rättegångens slut skall framställa sitt kostnadsyrkande för att vara berättigade till ersättning. Vid frikännande utgång skulle domstolen i domen fastställa skäligt ersättningsbelopp till försvararen, även i det fall då denne är privat, och förordna att ersättningen skall utgivas av allmänna medel. En sådan föreskrift skulle kompletteras med samma föreskrift som gäller offentliga försvarare, nämligen att förbehåll om ytterligare ersättning från försvararens sida skulle vara ogiltigt.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta om ändringar i gällande lagstiftning av innebörd, att frikänd av allmänna medel erhåller skälig ersättning för kostnader för vittnen och försvarare.

Stockholm den 17 januari 1956

Lena Renström-Ingenäs

Nancy Eriksson

Tekla Torbrink

Ernst Jacobsson

Ingemund Bengtsson,
Varberg